

Kirken Underviser

Tema:

Børn og gudstjeneste

Børn og gudstjeneste

Takket være undervisningen af minikonfirmanderne er der blevet skabt en tradition for spændende familiegudstjenester. Side 3

Spaghettigudstjeneste

Hvorfor skal man holde børnegudstjeneste?

- det skal man heller ikke, hvis man ikke gider. Man skal kun gøre det, hvis man ikke kan lade være.... Side 7

Når pædagogik og gudstjeneste mødes

Kan man bruge en pædagogisk model i arbejdet med gudstjenester? Side 11

Med konfirmanden i centrum

Unges tilgang og tidsforbrug foran skærmen er så udbredt at et udgangspunkt for et nyt konfirmandmateriale på cd-rom er givet på forhånd. Side 17

2003-03
oktober

Indhold

Børn og gudstjeneste	3
<i>af sognepræst Hanne Davidsen, organist Pia Labohn og sognemedhjælper Anna Johnsen, Mårslet kirke</i>	
Spaghettigudstjeneste	7
<i>af sognepræst Andreas Christensen, Frihavns kirke, Østerbro</i>	
"Hvad gør I hos jer for at tilgodese børn under højmessen?"	9
<i>Redaktionen har spurgt i fire sogne</i>	
Når pædagogik og gudstjeneste mødes	11
<i>af lærer Ruth Bjerrum, Kirkefaglig Videreuddannelse</i>	
Med konfirmanden i centrum	17
<i>af mediekonsulent Børge Schmidt</i>	
Ronja Røverdatters spring over Helvedesgabet	18
<i>af sognemedhjælper Søren Brix, Jersie - Solrød</i>	
Anmeldelser	20
<i>af lektor Finn Rosenberg, TPC Løgumkloster</i>	

Kirken Underviser

✓ er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for

- undervisning
- ✓ praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde
- ✓ undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- ✓ forslag til andagter og gudstjenester
- ✓ teologisk-pædagogisk information
- ✓ anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans for det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

www.kirken-underviser.dk

Redaktion

Anna Johnsen og Ruth Bjerrum (ansv.)
Christiane Gammeltoft-Hansen, Jan Grønborg, Lars Højland, Anne-Louise Lund Jensen, Inger Margrethe Mikkelsen

Redaktionssekretær: Ruth Bjerrum
Peter Bangs Vej 1, 2000 Frederiksberg, tlf.: 38 38 41 20

Sats og layout: Unitas Forlag

Udgiver:

Kirkefaglig Videreuddannelse
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg
Tlf.: 38 38 41 20
www.kirkefaglig-videreuddannelse.dk

Målsætning:

Målsætningen for Kirkefaglig Videreuddannelse er at uddanne diakonale og religionspædagogiske medarbejdere, der ud fra en kirkelig faglighed kan indgå som inspiratorer, iværksættere og ledere i kirkens arbejde.

Tryk: Clemenstrykkeriet a/s

Abonnement:

Årsabonnement (4 numre) kr. 145,-
Løssalg kr. 45,-
Henvendelse til:
Kirken Underviser c/o Unitas Forlag
Peter Bangs Vej 1
2000 Frederiksberg tlf.: 36 16 64 81
E-mail forlag@unitas.dk

Børn og gudstjeneste

Indledende konfirmationsforberedelse - en løftestang for spændende familiegudstjenester i sognet

af sognepræst Hanne Davidsen, organist Pia Labohn og sognemedhjælper Anna Johnsen, Mårslet kirke

Kort beskrivelse af sognet

Mårslet er en forstad til Århus og har ca. 4000 sognebørn. Det er en by med mange børnefamilier og en stor kommuneskole med 3 spor. Vi har en smuk landsbykirke fra 1100 tallet og et nyere sognehus. Der er en fuldtidsansat sognepræst, en deltidspræst på 35%, en sognemedhjælper på 40% samt, organist, kirkesanger, kirketjener og graver. Skole og kirke er fysisk placeret midt i bybilledet og ligger lige overfor hinanden.

Der er et aktivt foreningsliv, hvor man på tværs af foreninger kan samarbejde omkring kulturelle tiltag i byen.

Kirkens nuværende tilbud til børn og unge i sognet

3. klasse: Indledende konfirmationsforberedelse fra august til april

4. og 5. klasse: Salmesangsdag i maj

4. og 5. klasse: Korskole

6. klasse og opefter: Kirkekoret

4. klasse - 6. klasse: Den kreative Børnehøjskole (en ny form for børneklub - der afvikles sideløbende med minikonfirmandforløbet en gang ugentlig) med frivillige kreative medarbejdere fra sognet som gæstelærere

7. klasse konfirmationsforberedelse

Desuden er der løbende skole/kirke projekter på de forskellige klassetrin - i samarbejde med skolens lærere.

Der er planer om ad åre at udbygge kirkens tilbud, således at børn og unge, kan møde kirken på alle klassetrin.

Indledende konfirmationsforberedelse for 3. klasserne

I Mårslet kirke har vi i 8 år inviteret 3. årgang på Mårslet skole til indledende konfirmationsforbere-

delse. Tilgangen af børn til undervisning i kirken er vokset år for år.

Tilslutningen er nu oppe på 85 % af en årgang. Undervisningen har efterhånden fået samme status som konfirmationsforberedelse i 7. klasse. Det er noget, der hører sig til, når man er barn i Mårslet.

Der er med årene blevet skabt en brugbar og levedygtig struktur, hvor både skole, SFO, kirke, familier i sognet og frivillige fra menigheden kan være i.

En overskuelig model, hvor der er plads til nye kreative tanker og handlinger, og hvor kirkens personale (præst, sognemedhjælper, organist og kirkesanger) kan spille sammen med frivillige fra sognet. Strukturen kan kort beskrives således:

1. 3. klassernes undervisningsforløb strækker sig fra først i august til april. Undervisningen er primært gudstjenesteforberedende og peger frem mod 6 familiegudstjenester, der er åbne for alle i sognet og som annonceres i det lokale kirkeblad. Børnene er altid på en eller anden måde aktive i disse gudstjenester.
2. Forløbet indledes i begyndelsen af august med en andagt for alle interesserede 3. klasser med familier. Kirkens personale medvirker ved dette åbent-hus arrangement, som varer ca. en time. Der sendes invitationer ud til alle familierne 10 dage før afviklingen. Samtidig udsendes en oversigt over hele undervisningsforløbet.
3. Høstgudstjeneste i sep/okt.
4. Kirkeårets afslutning i november.
5. Krybbespil, som vises for forældre, sognets børnehavebørn og ved to af skolens juleafslutninger.
6. Kyndelmissegudstjeneste/lysgudstjeneste i jan/feb.
7. Fastelavnsgudstjeneste i februar/marts.
8. Påskegudstjeneste i marts/april.

9. Andagts gudstjeneste for minikonfirmanderne med familier (afslutning på forløbet og orientering til forældrene om kirkens fortsatte tilbud til børnene - "velkommen til noget nyt i kirken").

Bemærk: Efter begge andagter punkterne: 2. og 9. er der samvær/møde i sognehuset - og efter høstgudstjenesten (3) og fastelavngudstjenesten (7) er der efterfølgende aktiviteter i sognehuset - henholdsvis auktion og tøndeslagning.

Undervisningen foregår klasseopdelt.

Hver klasse møder på sin dag: 3.a tirsdag, 3.b. onsdag og 3.c. torsdag - fra klokken 12.45 (umiddelbart efter sidste skoletime) til klokken 14.30.

Undervisningen har hver mødegang en bestemt rytme med bestemte ritualer, som børnene hviler meget i. Forløbet er således:

- Velkomst. Børnene tages imod med et håndtryk og et "velkommen".
- Fællesbord med saft og frugt.
- Plan for dagens program er skrevet på tavlen: andagt med fortælling, fadervor og trosbekendelse i kirken; derefter er der en kreativ aktivitet (dramaøvelser, billedkunst, sang, film eller lign.) i sognehuset. Til sidst: afslutning og farvel.

Indholdet i undervisningen tilrettelægges således, at hver klasse kan bidrage med noget til den gudstjeneste, der nu arbejdes frem imod.

Der er typisk 4 - 5 undervisningsgange inden hver gudstjeneste skal afholdes. Det opdeler naturligt det faglige stof og giver en rolig måde at nærme sig gudstjenesten på. Langsomt arbejder børnene sig frem mod klimaks: gudstjenesten.

F.eks. arbejder en klasse med små tegninger/vignetter til en salmesangsfolder, en anden laver et lille dramaoptrin, der vises før prædiken, og den tredje klasse øver sig i at læse dagens tekster op, fremsige indgangsbønnen eller udføre kirketjenerarbejde. Alle klasser arbejder med de salmer, der skal synges til den pågældende gudstjeneste, ligesom også alle arbejder med den tekst og det tema, der skal prædikes over.

Gudstjenesterne placeres henholdsvis klokken 14.00 eller 17.00 (lysgudstjenesten) Konfirmanderne inviteres med til hver gudstjeneste

Mål for familiegudstjenesterne:

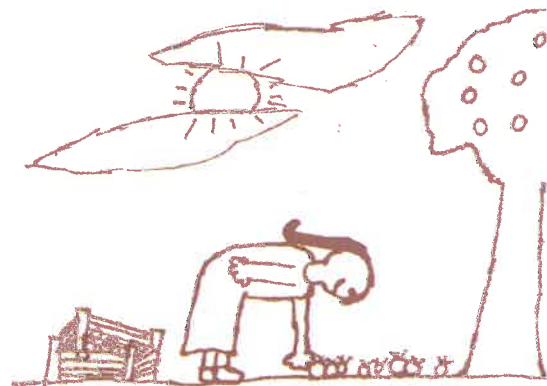
Det overordnede formål er at formidle den kristne kulturarv og vække til tro, idet vi både fastholder og fornyer traditionen.

Delmål er

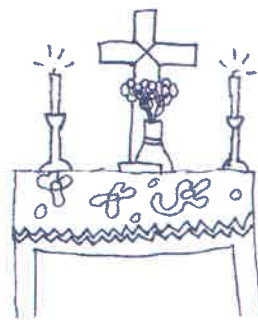
1. at præsentere kirken som fast holdepunkt/modkultur til det moderne menneskes omskiftelige hverdage.
2. at tilbyde børnene en oplevelse med kristendom, som adskiller sig fra skolens undervisning. Skolen er informativ og oplysende. Det er vi også, men vi ønsker tillige, at børnene gennem familiegudstjenesten får mulighed for at opleve og handle i gudstjenestens rum og derved blive fortrolig med dens liturgi.
3. at introducere en liturgi der ligner højmessens, men som også indeholder nyskabende elementer.
4. at gøre børnene fortrolige med kirkens fysiske rum og inventar, så de derved lærer deres egen lokale kirke at kende.
5. at fortælle om gudstjenestens ritualer (dåb og nadver), lære børnene fadervor.
6. at indsyngede de store flotte kernesalmer og på en aktiv handlende måde fortælle de centrale bibelske fortællinger, som knytter sig til gudstjenestens tema.
7. at inddrage børnene i gudstjenesten som aktivt handlende. Bagefter tænker og samtaler vi om, hvad der skete. Altså vi arbejder med en vekslen mellem handlen og refleksion.
8. at inddrage kirkens børnekor i alle familiegudstjenesterne. De synger f.eks. hver gang en salme/sang før eller efter prædiken.
9. at inddrage frivillige hjælpere og menighedsrådsmedlemmer til alle de praktiske gøremål (sy kostumer til de forskellige dramaoptrin, hjælpe børnene i tøjet, bistå ved samvær i sognehuset m.m.)
10. at informere skolen og SFO. De får undervisningsplaner og gudstjenestetidspunkter m.m., ligesom der samarbejdes med klasselærerne og skolens ledelse informeres løbende om kirkens aktiviteter.

Samarbejdsrelationer - procedure omkring familiegudstjenesterne

1. Præst, organist og sognemedhjælper sætter sig sammen og laver en detaljeret plan med datoer og tidspunkter for sæsonen med familiegudstjenester

“Takket være undervisningen af minikonfirmanderne er der blevet skabt en tradition for spændende familiegudstjenester. Byens borgere ser frem til de forskellige gudstjenester, der har hver sit særkende”

først i juni måned. Ud fra sidste sæsons evalueringer beslutter man hvilke temaer, der skal arbejdes med i den nye sæson. Datoerne for alle familiegudstjenesterne sættes i kirkebladet i august måned. Herefter løbende hver måned.

2. Præst og sognemedhjælper arbejder med gudstjenestens tema i undervisningen. Organisten arbejder sideløbende med koret. Salmerne, trosbekendelsen, nadverritualet og korsvarene indøves. Kirkesangeren og organist får i god tid besked om, hvilke salmer, der skal synges.
3. Kirkens børneklub “Den kreative Børnehøjskole” arbejder kreativt med temaet.
4. Kirketjeneren og de frivillige hjælpere inddrages i de praktiske gøremål. Det planlægges nøje, hvad der skal laves, hvornår og hvordan..
5. Forældre og børn får en skriftlig invitation til den pågældende familiegudstjeneste. På bagsiden af indbydelsen er gudstjenesteforløbet ofte trykt. På denne måde får forældre og børn en mulighed for at se, hvad der skal ske i gudstjenesten.

6. Efter gudstjenestens afholdelse udarbejdes en samlet evaluering af forløbet i personalegruppen. Evalueringen nedskrives. Denne samarbejdsmodel gentages ved hver familiegudstjeneste.

Det giver samhørighed i personalegruppen. Der oparbejdes et fælles fodslag. Ligesom de frivillige medarbejdere oplever et positivt tilknytningsforhold til kirken ved løsning af mindre og overskuelige opgaver.

Konklusion

Der er stor opbakning til alle vore familiegudstjenester. Omkring 50-60 børn og ligeså mange voksne møder op hver gang, vi indbyder. Takket være undervisningen af minikonfirmanderne er der blevet skabt en tradition for spændende familiegudstjenester. Byens borgere ser frem til de forskellige gudstjenester, der har hver sit særkende.

Høstgudstjenesten - et eksempel

Vi vil gerne trække høstgudstjenesten fra efteråret 2002 frem som et eksempel på en vellykket familiegudstjeneste, der fornyer traditionen.

Gudstjenestens tema: Guds ord som livets brød.

Gudstjenestens forløb:

Klokkringning

Præludium

(herunder bæres frugt og grønt ind)

Indgangsbøn

1. Salme: Nu falmer skoven, 677

Hilsen

Præst: Herren være med jer

Menighed: Og Herren være med dig

Bøn

Menigheden svarer: Amen

Læsning: Luk. 8,4-15 Lignelsen om sædemanden

Menigheden svarer:

Gud være lovet for sit glædelige budskab

Trosbekendelse

(fremsiges af alle)

2. Salme: Op, al den ting, 12

Kirkens Korscole: Martha og Maria

Prædiken/Fortælling

Brøduddeling - Spisning - Oplæsning

3. Salme: Vi pløjed' og vi såed', 678

Fadervor

(fremsiges i fællesskab)

Velsignelse

Menigheden svarer: Amen, amen, amen

4. Salme: Nu takker alle Gud, 11

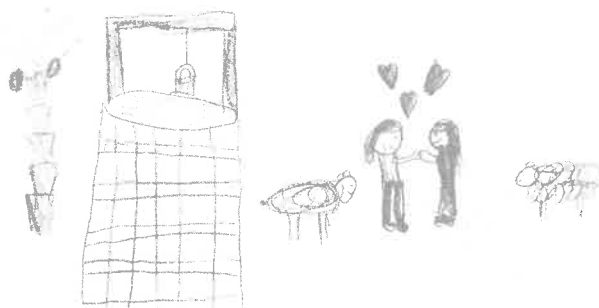
Udgangsbøn

Postludium

(herunder bæres frugt og grønt ud)

Kommentarer:

1. Børnene medbringer frugt/blomsterkurve. Det giver en dejlig fællesoplevelse i hjemmet - at forældrene sammen med barnet arrangerer et høstudbytte. Man forbereder sig sammen til den kommende gudstjeneste. Ved den efterfølgende auktion i sognehuset udloddes alle kurvene og indtægten går til Folkekirkens Nødhjælp.
2. Ind- og udgangsbøn fremsiges af børn
3. Indledningsbønnen, som fremsiges af præsten, er inspireret af bønner skrevet af konfirmander og minikonfirmander.
4. Prædiken er en fortælling om Jesu besøg hos Martha og Maria. (I Mårslet kirke forestiller den gamle altertavle denne scene). Her fortæller Jesus om, hvad han har oplevet og giver dem på denne måde livets brød. Flere forskellige historier kan så flettes ind - præsten valgte i år fortællingen om Jais datter og helbredelsen af de 10 spedalske.
5. Brødet der anvendes i gudstjenesten er bagt af børnene i undervisningstiden - med hjælp fra frivillige i sognet. Over 150 små brød er bagt *med et lille skriftord indeni*. Brødene er placeret i kurve på alterkranken indpakket i fine servietter. Efter prædiken demonstrerer præsten, hvad man skal gøre med brødene, som uddeles straks efter. Man pakker brødet ud, brækker det over, spiser det og læser det skriftord, man har fået. Nogle børn går rundt med kurvene, mens orglet spiller. Når alle har fået og spist opfordrer præsten, der nu befinder sig i midtergangen, menigheden til på skift at rejse sig og læse deres eget skriftord op. På denne måde bliver ordet som livets brød markeret gennem en konkret handling. Vi deles om ordet og tager det ind både åndeligt og fysisk.

Spaghettigudstjenste

af sognepræst Andreas Christensen, Frihavns kirke, Østerbro

Hvorfor skal man holde børnegudstjeneste?

- det skal man heller ikke, hvis man ikke gider. Man skal kun gøre det, hvis man ikke kan lade være. En gudstjeneste i traditionel forstand er at mødes om et budskab, man ikke kan sige sig selv: At Guds Søn er blevet menneske og er død for vores synders skyld. Det er i sig selv ikke til at forstå og børn forstår det ikke. Heldigvis. Budskabet om Guds nåde handler i sit udgangspunkt om, at der er noget galt - og denne galhed hører voksenalderen til. Med andre ord: Synd er ikke for børn. Derfor er forkyndelsen ved en børnegudstjeneste kun et forstadium til forkyndelse. Min

“En børnegudstjeneste skal forkynde Guds trofasthed og ikke Guds nåde”

holdning er, at en børnegudstjeneste skal forkynde Guds trofasthed og ikke Guds nåde -

fordi nåde er et dobbelt begreb: Både positivt og negativt. Børn skal have det positive for senere at kunne forstå det dobbelte.

Guds trofasthed kan fortælles fra det gamle testamente: Hvordan han gjorde alting fint i skabelsen. Hvordan han klarede ærterne for Adam, Babel, Noah, Moses, Josef, Daniel, Jonas. Også underberetninger fra evangelierne kan bruges samt fortællingen om opstandelsen.

Traditionstab

Mange børn kender ikke fortællingerne fra det gamle testamente. Det er en fordel, for så er det nyt og spændende. Mange forældre kender dem heller ikke, hvilket også er en fordel, da de dermed er fritaget for fordomme og forudgivne fortolkninger eller moraliseringer. Undertiden er der et barn, der bryder ud i genkendelsens glæde: “Den kender jeg! Den har jeg på bibel!”

Børnegudstjeneste i Frihavns Kirke

Børnegudstjenesten i Frihavns Kirke finder sted hver den første onsdag i måneden kl. 17.30. Gudstjenesten varer ca. fi time, hvorefter der er fællesspisning for alle familierne. Spaghetti med kødsovs er fast menu, hvorfor gudstjenesterne går under navnet: “Spaghettigudstjenester”. Begge kirkens præster medvirker.

Gudstjenesten består grundlæggende af to moduler.

- 1) Fortælling
- 2) Leg

Gudstjenesten forløber som følger:

Klokkringning - hvis der er ro, kan børnene tælle bedeslagene højt med brug af fingre sammen med præsten. Hvis der er larm, intonerer orgelet kraftigt for at få ro.

Velkomst (hilsen) og fællessang.

Fællessangen foregår ofte ved sangundervisning, idet en del af børnene ikke kan læse. Derfor synger jeg en linie ad gangen, hvorefter børnene gentager. Det giver en god vekselsang, indtil et enkelt vers eller to er lært. Når de er blevet gode til et syngeverset synger vi med orgel på.

Fortællingen

Fællessangen foregår med kirkegængerne siddende på bænke og præsten i midtergangen. Fortællingen foregår på knæfaldet ved alteret, så ungerne får lov at løbe op og høre historie. Efter fortællingen (eller rettere: genfortællingen) er der fællessang på kirkebænke igen.

Leg

Legen er en måde, hvorpå børnene får lejlighed til med-forkyndelse - med arme og ben. Legen er en gentagelse af fortællingen - eller et brudstykke af den. Et eksempel på en leg kan være Moses' og Israelitternes gang gennem havet. Nogle af børnene er delt op i to grupper - to vandmasser. Store blå lagener kan være rekvisitter, som de lærer at bølge med. Vandmasserne lærer at samles og

gå fra hinanden, når moses hæver og sænker arme. Der kan godt opstå lidt slår-kamp om, hvem

“Legen er en måde, hvorpå børnene får lejlighed til med-forkyndelse - med arme og ben”

der skal være Moses - men så må man skiftes lidt. Når de go'e går igennem vandet, skilles det fint. Men når de onde (nogle voksne - børn vil ikke være de onde) kommer, klasker vandende sammen og fanger dem. Klapvogne og barnevogne kan spille rollen som Ægypternes stridsvogne. En anden leg og fortælling kan være at bygge Jeriko i flyttekasser rundt om døbefonden (oasebyen) og få ungerne til at larme så meget, at det hele vælter.

Der afsluttes med ro og aftensalme, hvorefter vi beder Fadervor. En del små fingre skal lige ha hjælp til at fol-des - og en del børn skal bekræftes i, at de er dygtige til at folde. Velsignelsen lyses. Vi lyser den på hinanden med hævede arme. En variation fra højmissen er, at fingrene er spredte, så hænderne ligner små sole. Det hedder jo at lyse. Kraftig orgelmusik blæser os ind til spaghettien.

Sprælske kirkegængere

Der er ikke hård disciplin i kirkerummet. De fleste børn sidder hvor de skal, men der er altid et par stykker, der lige tar' en løbetur eller spontant bryder ud i et løvebrøl eller et spørgsmål om Superman eller julegaver. Det er altid en balancegang, om børnenes udbrud skal indgå i fortællingen. Som regel er det nødvendigt at sige: “Prøv lige at være stille igen”. Vi har endnu ikke oplevet, at børnegudstjenesteadfærd er smittet af på højmissen. De forældre, der vælger at fortsætte kirkegangen om søndagen med børn, har som regel helt stille børn med. Måske er det oplevelsen af højmissens anderledeshed, der fascinerer børnene.

? "Hvad gør I hos jer for at tilgode se børn under højmessen"

1.

*Inge Andersen
Sognemedhjælper
Abildgård kirke, Frederikshavn*

Vi har 2 tilbud i forbindelse med gudstjenesten hver søndag under prædikenen

I vores folder står der:

Børnepasning (0-5 år)

Børn under skolealderen inviteres til aktiviteter i konfirmandstuen under prædikenen.

Vi leger, maler, bygger og hører historie eller tegner. Lederen samler børnene i kirken under salmen før prædikenen - og alle kommer ind i kirken igen efter prædikenen.

Forældre er velkommen til at følge med, hvis barnet er utrygt ved at gå alene.

Kirkeskole for store børn (6-12 år)

- dog ikke i skolerne sommerferien

De store børn inviteres til børneprogram i kirkens underetage under prædikenen. Vi fortæller søndagens tekst så børnene kan forstå det, synger og leger.

Børnene går ud sammen med lederen under salmen før prædikenen og kommer tilbage efter prædikenen.

Børnepasning og kirkeskole annonceres af kordegnen lige inden salmen før prædikenen.

Der er en voksen med begge "hold" hver søndag. Voksengrupperne består hver af 8 - 10 personer fra menigheden. Desuden er ca. halvdelen af alle konfirmander med i børnepasningsgruppen. Koordineringen forestås af sognemedhjælperen.

Folderen ligger naturligvis på vores pædagogiske vogn ved indgangen til kirken - og uddeles til børnefamilier af kordegn og/eller kirketjener i forbindelse med alle gudstjenester. Dåbsfamilier får folderen af præsten i forbindelse med dåbssamtaler.

2.

*Bente Kildahl Juul
Sognemedhjælper
Farsø kirke*

Børnepasning under højmessen i Farsø kirke.

For et par år siden besluttede vi, at vi ville tilbyde børnepasning eller rettere en prædiken i børnehøjde for de børn, der var med til gudstjeneste og som havde lyst til at være med. Vi er ca. 8 medarbejdere, der skiftes. Ved salmen før prædikenen går to voksne sammen med nogle børn rundt og spørger de børn, der er i kirke, om de vil med til børnepasning. Vi går samlet over i sognegården. Her mødes vi i vores børnerum. Vi sidder på madrasser på gulvet hvor vi først synger lidt. Efter sangen taler vi lidt om søndagens tekst. Hvis vi synes søndagens tekst er for svær for børn, vælger vi en anden bibeltekst. Det er meget forskelligt, hvordan vi fortæller teksten. Af og til dramatiserer vi den, her er børnene med, bliver klædt ud osv. Vi tegner også tit, medens vi fortæller. Nogle gange tegner vi på et kæmpe papir, hvor alle kan være med. Ved vi på forhånd, at der kommer mange børn, f.eks. hvis der er flere dåb, prøver vi at være flere voksne, så vi har mulighed for at dele børnene efter alder. Her bruger vi hånddukker og flonellograf til de mindste. Til slut leger vi en planlagt leg eller med vores legetøj, som vi efterhånden har en del af. I begyndelsen af nadveren går vi tilbage til kirken og er med til den sidste del af gudstjenesten. Her i Farsø har menigheden været meget glade for børnepasningsordningen. Vi har også fået en del positiv respons fra dåbsgæster. Men først og fremmest håber vi, børnepasningen er med til, at børnene får en god oplevelse af at være med i kirke.

3.

Anne Rauff
Sognemedhjælper
Kingos kirke, Nørrebro

Hver søndag har vi søndagsskole for børnene under prædikenen. Vi går ud med børnene lige efter trosbekendelsen, som er lige før den 3. salme, altså salmen før prædikenen. Hvis der er en del børn, går vi op foran i kirken og synger en lille børnesang. Som regel er det en med bevægelser til. Vi prøver at finde en, som passer til søndagens tekst. Det kan ind imellem være lidt svært, men det vigtigste er, at børnene kan lide at synge sangen.

Når der er barnedåb, kan vi se, at det liver op, når der pludselig kommer sådan en lille frisk sang, og bevægelserne til den, får tit folk til at give slip på stivheden. (Sangen kommer op på vores lærred foran i kirken. Vi har powerpoint!) Efter børnesangen fortæller vi, at der nu er søndagsskole på 1. sal. Alle børn er velkomne. Forældre er også velkomne til at gå med, hvis børnene er mest trygge ved det. Mens vi går ud af kirken synger vi en lille sang: "Søndagsskolebussen kører nu afsted, kom nu med, kom nu med.

Søndagsskolebussen kører nu afsted, gennem hele kirken." (Vi har også et vers mere. - Den er på børnemelodien: "Hjulene på bussen kører rundt, rundt, rundt..." - Vi har skrevet noget af teksten selv!)

Og så holder vi søndagsskole, ca. 20 minutter. Vi synger små børnesange og beder som regel en bøn med børnene. Derefter fortæller vi bibelhistorie.

Er søndagens tekst for svær, tager vi en anden tekst. Hvis der er mange små børn, laver vi to grupper: En legegruppe, hvor børnene sidder på gulvet med legetøj, og så en gruppe for børnene fra ca. 3 år og op til 11 år. Vi har opgaveark til de større børn. (Ofte bruger vi opgaverne fra Danmarks Folkekirkelige Søndagsskoler eller Børnehjørnet fra Indre Missions Tidende.) Til de mindre børn har vi tegninger fra Unitas Forlag, som illustrerer søndagens tekst. Vi laver ting i forbindelse med påske og jul, har lege og hvad vi ellers kan finde på. I øjeblikket er der 6 voksne, som er med i turnusordningen. Som regel får vi også et glas saftvand og en kiks.

4.

Dorte Eriksen
Sognemedhjælper
Samuels Kirke, Nørrebro

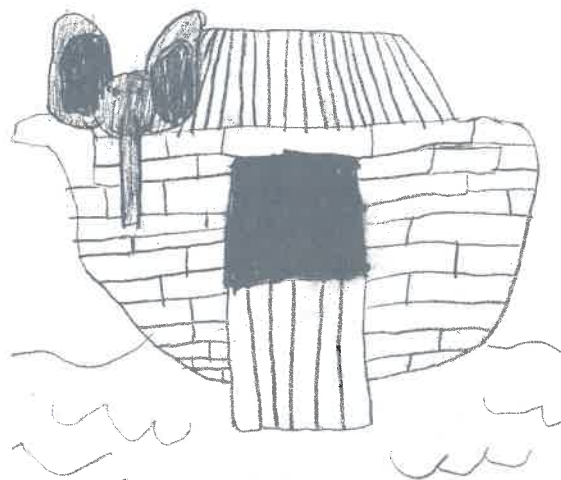
I forhold til børn og højmesse tror jeg ikke vi gør så meget ekstraordinært.

Vi har ikke nogen børnepasning, men har et lokale i kirken hvor der er højtaler og legetøj. Her kan forældrene gå ind hvis de føler at børnene har behov for at komme lidt ud af kirkerummet. Ellers vil vi gerne at børnene oplever gudstjenesten, så vi har tasker med bøger og legetøj som de får med ned på bænken. Der er også en kasse med store og flotte bøger som kan tages med når man kommer, eller hentes i løbet af gudstjenesten. Vi har mapper til børnene med en tegning til søndagens tekst som kan farvelægges, og til de større børn mapper med spørgsmål til forskellige ting i løbet af gudstjenesten.

Alle disse ting fungerer godt for de børnefamilier som kender til mulighederne fordi de regelmæssigt kommer i kirken. Problemet er dåbsgæster og andre "besøgende". Her er det vigtigt at kirkens betjening kender deres opgaver i forhold til at give børnene en god oplevelse, dvs. husker at dele tasker og mapper ud.

Dog er det bedste for børnene i vores kirke, at vi altid skal i krypten til kirkekafe, hvor der er rigtig gode legemuligheder, - det er guleroden for mange børn. Stort set hele vores menighed er meget børnevenlig indstillet.

Vi har ca. 8 børne- familie gudstjenester om året.

Når pædagogik og gudstjeneste mødes

Påskegudstjeneste på Diakonissestiftelsen

af lærer Ruth Bjerrum, Kirkefaglig videreuddannelse

Hvorfor blev de sure på ham?
Må jeg prøve at holde æselet?
Hvor er Jesus nu?
Må jeg godt stikke hånden ind i graven?

Dette er nogle af de mange bemærkninger, der faldt under og efter årets børnehave-påskegudstjenester.

Det er de studerende på Kirkefaglig Videreuddannelse (Diakonissestiftelsens sognemedhjælperuddannelse) der gennem de sidste mange år har holdt påskegudstjeneste for Diakonissestiftelsens fire børneinstitutioner, der både er vuggestue og børnehave. Indtil i år har vi inviteret samtlige børn og pædagoger til én gudstjeneste, hvor der så kom omkring 250 børn i alderen 0 - 6 år plus pædagoger. Det er festligt med så mange børn i kirken, men ønsket om at lægge større vægt på formidlingen af påskens fortællinger til børnehavebørnene gjorde, at vi i år valgte at lave en gudstjeneste for hver af institutionerne. Altså fire gudstjenester fordelt på to dage, onsdag og torsdag henholdsvis kl. 9:15 og 10:30. Tidspunkterne er gode for institutionerne, og det er passende med en gudstjeneste der varer et sted mellem 35-45 min.

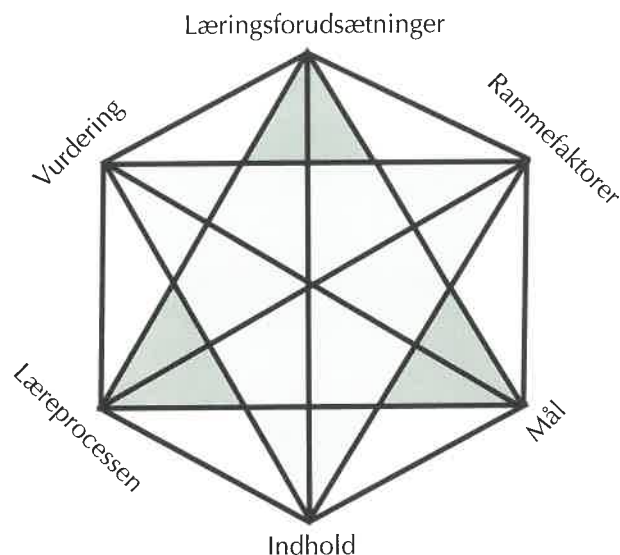
Når vi i vores uddannelsessammenhæng holder gudstjeneste er det et pædagogisk projekt på to planer. Dels

“Modellen tvinger os til at arbejde mere bevidst og reflekteret med alle forhold omkring det at holde gudstjeneste”

dels er det et pædagogisk projekt at “ville noget” med børnene i forhold til formidling af et budskab.

er det et pædagogisk projekt for de studerende på Kirkefaglig Videreuddannelse at være med til at tilrettelægge og gennemføre en gudstjeneste,

Man kan gribe en opgave an på mange måder. I vores arbejde med tilrettelæggelse af en børnehavgudstjeneste bruger vi en model der arbejder med begreberne: *læringsforudsætninger*, *rammefaktorer*, *mål*, *indhold*, *læreproces* og *vurdering*. Modellen kaldes “Den didaktiske relationsmodel” og stammer fra bogen “*læring gennem oplevelse, forståelse og handling*” af nordmændene Hilde Hiim og Else Hippe. Når modellen kaldes en relationsmodel er det for at understrege, at hvert

enkelt begreb står i relation til modellens fem andre begreber. Derfor illustreres modellen også som en stjerne hvor der er forbindelsesstreger på kryds og tværs imellem de enkelte begreber.

Man kan spørge om det er rigtigt at benytte en pædagogisk model når man arbejder med gudstjeneste. Vi er ikke i tvivl. Modellen tvinger os til at arbejde mere bevidst og reflekteret med alle forhold omkring det at

holde gudstjeneste. Og det er med til at opkvalificere vort arbejde generelt.

Jeg vil i det følgende beskrive nogle generelle træk ved modellen og eksemplificere det med vores brug af modellen i forhold til børnehavepåskegudstjenesten 2003.

Læringsforudsætninger:

Begrebet fokuserer på målgruppens (børnehavebørnenes) faglige, sociale, psykologiske og fysiske forudsætninger for at tilegne sig et givent stof.

Fagligt:

Her er det relevant at overveje, om børnene er vant til at gå til gudstjeneste? Kender de en gudstjeneste? Hvad ved de om kirke, kristendom, Gud og Jesus?

I vores tilfælde kender vi målgruppen ganske godt. Børnene er vant til at komme til gudstjeneste med deres institution, da vi har tradition for at holde både høstgudstjeneste, julegudstjeneste og påskegudstjeneste. De store børn har været til påskegudstjeneste før. De kan huske, at det bl.a. er her de får brød. De fleste af de store børn har også været til julevandring og kan fortælle hvad juleevangeliet handler om. De har altså hørt om Jesus før!

Socialt:

Her skal man overveje, hvilke sociale forhold hos børnene eller i institutionerne, der kan have indflydelse på børnenes mulighed for at lære noget. Da vi ikke har nogen indflydelse på det sociale liv i de enkelte institutioner, er der grænser for, hvad vi kan lave af krumspring for at sikre os, at de sociale læringsforudsætninger er optimale. Men i år gjorde vi det, at de studerende tog på besøg i institutionerne for at lære børnene sangene vi skulle synge til gudstjenesten. Dette gjorde de for at børnene skulle opleve gudstjenesten som velkendt. Men de gjorde det også for at give børnene mulighed for at genkende dem (vores studerende) i kirken, så børnene kunne opleve, at der var nogen, de kendte, der gerne ville holde gudstjeneste sammen med dem.

Kulturelt:

Her er det relevant at overveje hvilken kultur børnene kommer fra. Hvilke normer og værdier er de vant til. "Vores" børn kommer ikke nødvendigvis fra religiøse hjem, fordi de går i en menighedsbørnehave, men børnene er vant til at synge og deltage i lignende arrangementer. En del pædagoger og børn vil føle sig på fremmed grund i kirken, og det må vi forholde os til.

Psykologisk:

Her er spørgsmålet bl.a. på hvilket udviklingsstrin målgruppen er. Om børnehavebørnene ved vi, at de er i den pre-operationelle alder. De oplever gennem deres sanser. De er præget af her og nu oplevelser og kan ikke sidde musestille og bare lytte i længere tid.

Fysisk:

Her er spørgsmålet, om der er fysiske forhold for det enkelte barn, som har indflydelse på dets læringsforudsætninger. Er der forhold som vi kan og skal tage højde for i gudstjenesten. I vores tilfælde kender vi ikke det enkelte barn og må derfor forlade os på, at pædagogerne sørger for at placere børn med eventuelle handicaps så hensigtsmæssigt som muligt.

Rammefaktorer:

Dette begreb dækker både fysiske rammer, menneskelige resurser, økonomiske resurser, tid m.m. Altså alle de givne faktorer, der har betydning i forhold til det arrangement eller den undervisning vi skal i gang med.

Hvor mange børn kommer der? Hvor mange gudstjenester kan/vil vi holde? Hvad er tidsrammen? Hvor skal det foregå? Hvilke begrænsninger/muligheder giver rummet/kirken? Hvem har vi til at hjælpe os? Har vi organist, kirketjener, kordegn og/eller frivillige at samarbejde med? Hvor meget må arrangementet koste? Hvilke begrænsninger/muligheder er der i de økonomiske rammer?

Mål:

Hvad er egentlig målet med det vi laver? Hvad ønsker vi at opnå? Hvilke mål er realistiske at stille i forhold til målgruppens læringsforudsætninger.

Jo mere præcist målene formuleres jo større mulighed for at vurdere og forbedre sit arbejde. En klar målformulering er et vigtigt redskab i forhold til tilrettelæggelse af læreprocessen.

Vi formulerede følgende mål for påskegudstjenesten:

- at bidrage til et møde mellem børnenes "medbragte" religiøsitet og kirkens forkyndelse.
- at alle børn der har gået i en af Diakonissestiftelsens institutioner skal kende påskens fortællinger.
- at lære børnene kirkens sprog (bøn, velsignelse, salmer)
- at give børnene en oplevelse af, at de også hører til i kirken

Indhold:

"Indhold" er det stof man ønsker at formidle. Valg af indhold skal sættes i relation til læringsforudsætningerne, rammerne og de opstillede mål.

I vores tilfælde er indholdet egentlig hele gudstjenesten, så program for gudstjenesten kunne sættes

ind her, men kort beskrevet er det: Påskens fortællinger, bøn, velsignelse og salmer.

Læreprocessen:

Hvad gør vi så i praksis? Begrebet dækker den proces vi tilrettelægger for at nå de stillede mål. Det er i læreprocessen de teoretiske overvejelser skal udmøntes i praksis. Det vi faktisk gør eller har tænkt os at gøre. Er der sammenhæng mellem teori og praksis? Læreprocessen er altså de metoder vi bruger. I vores tilfælde kan processen beskrives således:

Ved hjælp af bibelske figurer fortælles/dramatiseres påskens fortællinger. Der synges salmer og sange, som børnene kender lidt i forvejen. Børnene er fysisk aktive i forbindelse med:

- bøn med fagter
- ekko sange
- fagter til salmer
- brødspisning

Vurdering:

Hvordan gik det? Var der sammenhæng mellem læringsforudsætninger, rammer, mål, indhold og læreproces. Var der sammenhæng mellem det vi ville, og det vi gjorde? Nåede vi vores mål? Hvad er egentlig vores succeskriterier? Skal alle mål være nået for alle, for at vi er tilfredse? Og hvordan vil vi måle om målet er nået? Dette er blot nogle af de spørgsmål man kan stille i forhold til vurderingen. Det er vigtigt at overveje hvordan og hvad, man vil vurdere på.

Når vi holder børnehavgudstjenester, er det første vi vurderer på børnenes engagement under selve gudstjenesten. Er de med i det, der sker. Er der kontakt mellem os og børnene? Er der en god stemning? Hvis tiden er til det (det har den endnu ikke været for os) ville det være ønskeligt med et interview af en gruppe børn en måneds tid efter gudstjenesten, for at spørge ind til, hvad de kan huske, og hvad der var deres oplevelse af at være til påskegudstjeneste.

Formålet med vurderingen er at lære af vore erfaringer for at kunne ændre, justere og forbedre vores arbejde.

I år var det vores vurdering, at der var god sammenhæng, mellem det vi ville, og det vi gjorde. Der hvor vi synes, det glippede for os, var i forhold til vuggestuebørnene. Vi havde i invitationen pointeret, at gudstjenesten ville være tilrettelagt i forhold til børnehavgudstjenesterne, men vuggestuebørnene var da velkomne. Til de tre af gudstjenesterne var der vuggestuebørn med. De er ganske enkelt ikke i stand til at lytte til en kollektiv fortælling, når de er i så stor en gruppe. De kommer nemt til at virke forstyrrende både for de store børn, pædagogerne, der "kæmper" med at få dem til at være stille og for

dem, der leder gudstjenesterne (studerende, sogne-medhjælper el. præst), og det var tydeligt, at gudstjenesten uden vuggestuebørn var den bedste/mest intense oplevelse. Set i forhold til vores målformulering er det punkt 2, der har afgørende betydning for afgrænsningen af målgruppen. Derfor vil vi næste år kun inviterer børnehavgudstjenesterne til disse gudstjenester, hvor fortællingen er i centrum. Men da vi også gerne vil have et tilbud til de små, arbejder vi på at tilbyde vuggestuebørnene en krible-krablegudstjeneste (arbejdstitel), hvor vægten lægges på musik, sang, bevægelse, billeder og stemning.

Selve tekstformidlingen kan gribes an på mange måder. Vi har brugt overheads, flonellografer, fortælle-vægge, lysbilleder m.m. som hjælpemiddel til fortælling. I år valgte vi at fortælle påskens beretning ud fra tableauer lavet med bibelske figurer.

Vi er nemlig i den heldige situation at være i besiddelse af nogle bibelske figurer, som vi har lært at fremstille i Sverige.

De bibelske figurer er ca. 25. cm høje. De har blyfødder, er føjelige og bøjelige og kan

stilles i alle tænkelige positioner. De er fantastisk velegnede til at udtrykke kropssprog.

Som det fremgår af gudstjenesteplanen, valgte vi at lave seks tableauer. Da vi har en meget flot Kajfas, var det oplagt at tage domfældelsen med. Det overflødiggjorde en masse ord, og børnene var ikke i tvivl om, hvad der skete i fortællingen.

Efter, at vi havde valgt tableauerne, begyndte tekstarbejdet.

"Formålet med vurderingen er at lære af vore erfaringer for at kunne ændre, justere og forbedre vores arbejde"

Når man arbejder med at lave tableauer med figurerne, kræver det grundige overvejelser over hvor i teksten det er væsentlig at "fryse" handlingen. Præcis hvad er det vi ønsker at vise med dette tableau? Hvad er det, der skal formidles videre? Hvad står der egentlig i teksterne. Hvem var de mennesker? Hvem var med? Hvor tæt stod de på hinanden? Hvordan var stemningen i fortællingen, og hvordan viser vi det med figurerne kropssprog? Det lyder enkelt, men det gav anledning til mange og spændende overvejelser, omkring hvad der er vigtigt for formidlingen af påskens fortællinger. Skal vi have fodvaskningen med? Hvis vi skal, er det så fordi, der er noget særligt, vi vil sige med den? Hvorfor skal børnene høre om den? Skal vi slutte med den tomme grav, eller er det for barskt for børnene. Vi kan også vælge at finde

Jesus frem igen og fortælle, at nu kommer han frem i sit opstandelseslegeme. Hvad er teologisk holdbart, og hvad er pædagogisk brugbart i forhold til det vi kan formidle til børn i alderen 3-6 år?

Tableauerne blev stillet op lige før og op af trappen til koret. De blev placeret således at fortællerne kunne bevæge sig frit rundt om og bag ved tableauerne.

Efter gudstjenesten blev børnene opfordret til at se nærmere på opstillingerne, og de fik mulighed for at røre figurerne samt stille spørgsmål. Børnenes spørgelyst og nysgerrighed efter gudstjenesten er for os et udtryk for, at børnene har været engageret i fortællingerne, hvilket for os er et succeskriterium.

Børnehave-påskegudstjeneste i Emmauskirken 2003

Modtagelse:

- Der spilles klavermusik medens børnene kommer ind (organist).
- Ved ankomsten får børnene palmegrene i hånden (bambus, buksbom el. lign.)
- Børnene hjælpes på plads på gulvet foran tableauerne

Indledning: (studerende)

- Velkommen
- Bedeslag
- Bøn med fagter: (Salmer og kirkeviser nr. 8 vers 1.)
Kære Gud jeg takker dig for hvad du har givet mig:
(folde hænder)
Hoved, (hænderne på hovedet), hænder (hænderne vises frem), ben (hænderne på benene), og tær (hænderne på tærne),
god musik (der peges på klaveret/orglet) og dejligt vejr (der peges ud af vinduet)
- Salme: "Vi vil være med i Jerusalem"(Ekkosang af Grethe Morthorst på melodien "Vi har lejrball her")

Prædiken:

Der fortælles ud fra følgende tableauer:

- Indtoget i Jerusalem: Her både fortælles og synges:

//: Jesus kommer på et æsel ind i by'n Jerusalem ://

//: Hosianna, hosianna, hosianna, hosianna ://

//: Alle vinker, alle klapper, alle råber højt hurra ://

//: Hosianna, hosianna, hosianna, hosianna ://

//: Han vil komme til os alle, både dig og dig og mig ://

//: Hosianna, hosianna, hosianna, hosianna ://

(En sang vi har oversat fra svensk, og ikke har forfatter eller komponist på, men vi lærer den gerne videre)

- Den sidste nadver
- Getsemane have
- Jesus for Kajfas
- Golgata
- Den tomme grav: Ved graven skal der være påskeliljer, som institutionerne kan få med hjem.

//: Han vil komme til os alle, både dig og dig og mig ://

//: hosianna, hosianna, hosianna, hosianna ://

Brødsbrydelse: (præst)

- Brødet vises frem (store friskbagte brød med kors på, som er bestilt til dagen)
- Et par ord om hvorfor vi deler brødet
- Brødet brydes (Nadverens indstiftelsesord bruges bevidst IKKE, der fortælles og refereres til tableauet med den sidste nadver)
- Bordvers: O, du som mætter liden fugl (mel: Emil fra Lønneberg)
- Brødet deles ud til børn og pædagoger. (Alle hjælper til)
- Der spilles musik under uddelingen

Velsignelse: (præst)

Afslutning: (studerende)

- Gudstjenesten er slut nu, men inden I skal hjem skal jeg lige høre: Hvad spiser man til påske?
- Æg!
- Påskehønesangen
- Påskeæg til alle ved udgangen + påskeliljerne fra den tomme grav
- Tak for i dag
- Udgang til klavermusik (gerne "Jesus kommer på et æsel ind i byen Jerusalem")

Med konfirmanden i centrum

af Børge Schmidt, mediekonsulent

For unge mennesker er anvendelsen af computeren blevet lige så almindeligt som det at læse en bog. Måske i højere grad. Der bruges mange timer foran skærmen - for mange, vil nogle måske mene. Men når nu tilgangen til den personlige computer er så udbredt, som den er, var udgangspunktet for et nyt konfirmandmateriale også givet på forhånd. Hvorledes udnytte den mulighed, at konfirmanderne selv kan være med til at definere undervisningens forløb og vælge informationer? At vælge til og fra og skabe de rette sammenhænge. Og dermed at sætte konfirmanden i centrum.

Det bærende element er, at hver konfirmand får eller låner cd'en med *På spil i kirken* med hjem. Langt de fleste hjem har egen pc'er, og hvis ikke, vil konfirmanderne hurtigt få organiseret, hvem der arbejder sammen med hvem.

Hvorledes skal det så bruges i konfirmandstuen, og hvad er underviserens rolle? Det har vi samlet forslag til i en udførlig vejledning. På spil i kirken er et godt supplement til undervisningen i hvad kirke og tro er. For der skal stadig motiveres, evalueres og samles op på de mange spørgsmål, som det sikkert er blevet gjort i andre sammenhænge.

Materialet er lagt således til rette, at der ikke nødvendigvis er brug for computere eller fremviser i konfirmandstuen. Kan man stille en enkelt pc op ved introduktionen af de enkelte afsnit, vil det da være en fordel.

Sammen med cd'en er der fremstillet en lille bog, som dels giver praktiske anvisninger og dels gennemgår alle spillets hovedelementer.

Prisen er 295 kr. for et enkelt eksemplar, men ved køb af et sæt cd'er på mindst 20 eksemplarer er prisen 135

kr. pr. stk. Lærervejledningen koster 150 kr., men følger med, hvis der købes sæt. Materialet kan bestilles hos Danmarks Kirkelige Mediecenter.

Konfirmandernes egen hjemmeside

I tilknytning til *På spil i kirken* åbner Mediecentret til efteråret konfirmandernes egen website med chatforum, skriv til, din egen messe, opgaver, informationer og årets projekt. Sandsynligvis vil vi lægge ud med et projekt om martyrer inden for de forskellige religioner. Allerede nu kan man danne sig et indtryk af websiten på www.konfi-web.dk

Støtteforeningen for Danmarks Kirkelige Mediecenter er i gang med at fremskaffe det økonomiske grundlag for etableringen af siden og til en webmaster-funktion.

Danmarks Kirkelige Mediecenter

Finlandsgade 27, 8200 Århus N. Tlf. 86 16 58 55.

www.dkmedie.dk

E-post: dkmedie@dkmedie.dk

Læs også Finn Rosenbergs anmeldelse.
(Se side 18)

Ronja Røverdatters spring over Helvedesgabet

Andagt skrevet til Højdevangskirkens børneblad

af sogne-medhjælper Søren Brix Jersie - Solrød

Jeg ved ikke, om du har fået læst Ronja Røverdatter (skrevet af Astrid Lindgren) op af dine forældre eller måske har set filmen. Hvis du ikke har stiftet bekendtskab med historien, har du noget at glæde dig til.

I korte træk handler historien om Ronja, der bor med sin mor (Lovis) og far (Mattis).

Mattis var høvding for en røverbande, som boede på en gammel borg, der lå højt oppe på en klippe midt ude i en stor skov. Dengang Ronja blev født, var det et skrækeligt tordenvejr. Lynet ramte borgen, og med et frygteligt brag revnede både borgen og klippen, så der kom en revne, der var bred og gik dybt ned til bunden af klippen. Ronjas far og mor havde fortalt hende, at "Helvedesgabet" (ja, for det kaldte de revnen) var farlig, så den skulle hun holde sig væk fra. (Som hendes far sagde: "Falder du i Helvedesgabet, er du færdig med at gøre noget!")

Nu da borgen var delt i to, brugte de kun den ene del. Den anden del af borgen lå tom og øde hen. Det gjorde ikke noget, for borgen var så stor, at der var plads nok i den ene halvdel til hele Mattis-banden.

I skoven var der en anden røverbande, hvis høvding hed Borka, og de to røverbander stjal fra folk, der vovede sig gennem skoven. Derfor var de eftersøgt af landsknægtene, som ville fange røverne, men Mattis' borg var for svær at angribe.

Borkas bande, som boede i skoven, var nemmere at fange, og deres eneste chance var at flygte til Mattis-borgen. Men da de to røverbander ikke var gode venner, flyttede de ind i den forladte del af borgen på den anden side af Helvedesgabet. Mattis blev voldsomt vred, men turde ikke smide dem ud, da kampen over Helvedesgabet ville være alt for farlig.

Borka havde en søn på Ronjas alder, der hed Birk, og de to blev gode venner, på trods af at deres fædre ikke kunne fordrage hinanden.

Ronja og Birk får mange gode oplevelser og hjælper hinanden mange gange, når de kommer i vanskeligheder. De bliver som bror og søster, men de holder deres venskab hemmeligt, fordi de ikke må lege sammen.

De mødes i skoven, men når de skal hjem, skilles de det sidste stykke vej før borgen.

En dag da Ronja kommer hjem, får hun en slem forskrækkelse, for Mattis-røverne har fanget Birk. Mattis er henrykt, for som han siger: "Nu kan jeg bare sige til Borka: Vil du blive eller skrubbe af? Vil du have dit hugormeyngel tilbage, eller vil du ikke?".

Ronja bliver rasende og skriger: "Røve kan du gøre, penge og ting og sager, og hvad du ellers vil have af skidt, men mennesker kan du ikke røve, for så vil jeg ikke være din datter mere."

Men Mattis vil ikke give sig og giver ordre til at sende bud til Borka, om at de skal mødes ved Helvedesgabet næste dag.

Ronjas mor Lovis er dog mere klog, og med ordene : "Skrub ad Hekkenfeldt til med jer, for I laver aldrig andet end djævelskab" jager hun alle mændene ud og tager sig af Birk, der har fået et slemt sår i panden.

Næste dag mødes banderne på borgens tag med Helvedesgabet imellem sig og Mattis forlanger, at hvis Borka vil have sin dreng igen, skal hans røverbande forlade borgen. Ellers vil Birk blive smidt i fangehullet. Ronja er fortvivlet. Hun ved, at Birk ikke vil overleve længe, hvis han skal sidde i fangehullet.

Og hun hader og foragter sin far lige så meget, som hun før har elsket ham.

Pludselig går det op for hende, hvad hun er nødt til at gøre. Det er svært, og det er farligt, men det er den eneste udvej, der er, hvis hun vil redde Birk. Hun tager tilløb - og i et kæmpespring flyver hun tværs hen over det dybe Helvedesgab.

Mattis-banden stirrer uden først at kunne begribe, hvad der foregår. Før hun lander, går det dog op for hendes far, hvad der er ved at ske. Ronja, hans elskede datter, er nu hos hans fjende ! Han udstøder et skrig,

der er så rædselsvækkende, at det lyder, som om han skal dø.

Med springet er der sket noget, som ændre alt, så meget forstår han.

Også Borka-banden bliver forbløffede. Men Borka fatter hurtigt, at her har han chancen for at få sin søn tilbage. Han tager Ronja til fange, for at kunne bytte hende ud med Birk.

Af kærlighed til Birk springer Ronja over Helvedesgabet og giver frivilligt sig selv som gidsel. Hun ødelægger Mattis' djævelske plan og befrier Birk. Det er ikke nemt for hende, og hun gør det kun som en sidste udvej. Men hendes kærlighed og hendes fornemmelse af, at man skal hjælpe de svage og dem, man holder af, overvinder hendes frygt.

Vi nærmer os påsketiden. I påsken fejrer vi, at Jesus sprang over helvedesgabet. Jesus ofrede sit liv for os. Af kærlighed til os døde han. En påskedag for længe siden, sprang Jesus hen over helvedesgabet og ved sin opstandelse landede han på den anden side.

Anmeldelser

af lektor Finn Rosenberg

På spil i kirken

Cd-rom (udviklet af Deadline Games) og undervisningsvejledning, Danmarks Kirkelige Mediecenter, 2003

Redaktionsgruppe: Benny Aros, Helle Marie Danielsen, Elin Skoven, Hanne Toftager, Anne Birgitte Zoëga, konsulent: Ida Binderup. Bag projektet står en lang række bidragsydere, der har været med i processen kortere eller længere.

Fortrolighed med folkekirkens gudstjeneste er forudsætning for at blive konfirmeret, står der i den kongelige anordning fra 1989. Og hvordan bliver man så det? På to måder. Ved at gå i kirke og ved at lære noget om, hvad der foregår der. Jeg tror nok, at mange præster har oplevet det samme som mig: at gennemgå gudstjenestens forløb med konfirmanderne er ikke det mest underholdende i verden. En vigtig grund til den fornemmelse er rollefordelingen: præsten er aktiv (med at formidle et ukendt, tørt stof), konfirmanderne er passive. Hvad med at bytte roller?

Det er, hvad der sker med den nye CD-ROM "På spil i kirken". Konfirmanderne skal være aktive. Det er ganske vist endnu for tidligt at forestille sig en konfirmandstue med en PC pr. konfirmand, men efterhånden har de fleste konfirmander adgang til en PC i fritiden. Ideen med det hele er, at konfirmanderne skal blive så optaget af cd-rommen, at de ikke kan lade være med at bruge den derhjemme. Og så skal de snakke med præsten og de andre konfirmander om det, de nåede frem til - og få udleveret password, så de kan fortsætte med næste del af spillet. Teknikken skal altså ikke erstatte dialogen i konfirmandstuen, men supplere den.

Er det ønskedrømme? Nej, jeg har testet cd-rommen på en af de unge, den er beregnet til. Jeg foreslog min datter, der snart skal konfirmeres, at se lidt på cd-rommen. Uden at anbefale og overtale. Hun fik hurtigt en

veninde med, og de sad klistret til skærm og mus i 8 timer. "Det er et godt spil", sagde de anerkendende.

Strengt taget er der ikke tale om et spil, men om et undervisningsforløb, der har spillets karakter. Når "spillet" begynder, kommer du ind i et stort, flot kirkerum. Du skal så vælge en pige eller dreng som din repræsentant, og så går - eller løber - du rundt i kirken, ned i krypten, op på pulpitu-

ret. En gang imellem er der et lysglimt, og når du klikker med musen, får du informationer om det, din figur står

ved siden af - en genstand, et billede, en person. Sommetider ser du en lysende sky, og når du træder ind i den og klikker med musen, bliver du præsenteret for noget nyt, som du skal forholde dig til. Fx: Hvad er en motet? Du får nogle valgmuligheder; og hvis du vælger rigtigt, så udleveres et spillekort, der symboliserer et led i gudstjenesten. Det sættes op på et spillebord, og efterhånden får du samlet en række kort, der skal stå i den rigtige rækkefølge. Til sidst kan du få afspillet hele det forløb, du er nået frem til.

Det er ganske underholdende. Tænk at traditionens tunge gods kan opleves så let og så tiltrækkende. Du er på opdagelsesrejse, ikke på stroppeur! Der er ingen tvivl om, at indlæringen af en lang række facts er mere effektiv, når konfirmanden selv er aktiv på denne måde. Og den bevægelige figur gør, at det ikke virker for langtrukket - selv om der i sagens natur ikke er tale om et action-spil. Jeg må sige, at jeg selv fandt det morsomt, selv om min datter som tilhørende tryk-knap-, pc- og internetgenerationen var kvikkere til at finde ud af spillets finesser end jeg var!

Der er fire afdelinger ("levels") folkekirkens almindelige gudstjeneste med dåb og nadver, et bryllup, en begravelse og endelig en ungdomsgudstjeneste, hvor det er mange valgmuligheder. Cd-rommen kunne på

"Tænk at traditionens tunge gods kan opleves så let og så tiltrækkende. Du er på opdagelsesrejse, ikke på stroppeur!"

den måde være basis for konfirmationsforberedelsen i den fase, hvor præsten satser på at gennemgå det, der sker i kirken. Måske fordelt over 4 "gange".

To tilhørende vejledninger for underviseren - en kort og en mere udførlig - giver et grundigt overblik over indhold, formål og teknik i det alt sammen. Virkelig en god hjælp.

Cd-rommen kan i øvrigt kobles sammen med internettet. Der knyttes en hjemmeside til projektet, hvor der vil være nye undervisningsideer, chatters med skiftende personer osv. Det er dog kun et tilbud - men et rigtig spændende tilbud i en tid, hvor det "interaktive" er et vigtigt, ja nødvendigt element for pædagogiske processer.

Det har utvivlsomt været en kæmpeopgave for alle de implicerede at få dette projekt på plads. Havde der været nogle flere millioner til rådighed, kunne det have været endnu mere "fancy", men det er et produkt, der er på et godt teknisk niveau. Det er både underholdende og oplysende, gedigent og øjeåbnende. Held og lykke ude i konfirmandstuerne - og i konfirmandhjemmene. Gid der må komme mere af den slags. Det er på høje tid, at konfirmanderne kommer på spil i kirken på denne måde.

Kom og se! Et materiale til minikonfirmander

*Ingrid Schrøder-Hansen,
Gyldendal, 2003 (112 sider)*

Der er langt mellem undervisningsmaterialer til folkekirkens indledende konfirmationsforberedelse, så derfor skærper det opmærksomheden, når der udkommer et nyt - og ikke mindst, når det er forfattet af en af vores store fortællere, Ingrid Schrøder-Hansen. Hendes bibelgenfortælling i to bind (Bibels historier, Gyldendal 1999) er bredt anerkendt og beundret, og nu har hun så kombineret sin fortællekunst med et erfaringsnært undervisningsmateriale for minikonfirmander (9-10 år).

Det er både let og svært at fortælle, men forfatteren siger med rette, at det er et uomgængeligt pædagogisk redskab, som enhver må og kan anvende. Hvis man vil

vide hvordan, anbefaler forfatteren at man lader sig inspirere af hendes egne tidligere udgivne genfortællinger: sådan kan man fx gøre! Undervisningsforløbet kombinerer

en række fortællinger fra (især) Det nye Testamente med

"Det er svært at læse denne bog uden at få lyst til at gå hen og gøre ligeså."

oplevelsen af kirkens inventar. Netop tilknytningen til dette konkrete: døbefont, prædikestol osv. var et gennemgående tema i Religionspædagogisk Centers undervisningsmateriale "Skibet er ladet med" (1999). Det fine ved Ingrid Schrøder-Hansens bog er, at hun både giver en overkommelig didaktisk introduktion og korte, præcise begrundelser for sit stofvalg hen ad vejen ud fra sine hovedideer: fortælling, leg og kirkens konkrete genstande som udtryk for det teologisk centrale og pædagogisk relevante. Mange har ønsket et "grydeklart" materiale, hedder det, men materialet er tilpas åbent til, at enhver kan sammensætte sin "menu" ud fra forslagene.

Hvad indeholder bogen så? Undervisningsforløbet foreslår ca. 14 temaer: I kirken (Kirken præsenteres) - I Bibelen (Skabelsen) - Døbefonten (Dåben) - Skibet (Jesus og hans disciple) - Prædikestolen (Jesus forkyn-der og helbreder) - Storm (Det farlige) - Jesus beder (Bøn. Fadervor) - Den gode hyrde (Tryghed. At blive væk og blive fundet) - Kærlighed (Næstekærlighed) - Levende håb (Død og begravelse) - Til bords (Jesu bordfællesskab. Nadveren) - Langfredag (Jesu korsfæstelse) - Påskemorgen (Jesu opstandelse) - Pinsedag (Helligånden) - Afslutning.

Et eksempel: Døbefonten (3. time) begrundes med dette "sigte": "At de døbte minikonfirmander bliver bevidst om, at de har fået noget i dåben, og at kirken er deres. Og at de udøbte føler sig indbudt til det samme, men velkomne i alle tilfælde". Undervisningsforløbet begynder i kirken med en minigudstjeneste (lystænding, et par salmer, Fadervor), samtale om døbefonten og fortællingen om Jesus og de små børn. Derefter fortsættes til konfirmandstuen, hvor klistrede kager, køkkenrulle og en potteplante er med til at udtrykke, hvad dåb er! Efter endnu et par fortællinger (Jesu dåb og evt. Det store gæstebud) leges invitationslegen "En elefant kom marcherende" - og legen "de musikalske stole", der sikrer, at ingen taber! Se selv nærmere i bogen om mening og sammenhæng med forslagene!

Det er svært at læse denne bog uden at få lyst til at gå hen og gøre ligeså. Det er som sagt en grydeklar bog,

men underviseren skal selv markant på banen som fortæller. Bogens indhold har været prøvet i flere år i en række by- og landsogne og har vist sig at fungere både i nye kirker med mange lokaler og i gamle kirker med 5 minutters gang til konfirmandstuen. Bogen giver mulighed for fordybelse, samtale, opdagelse og masser af leg og bevægelse. Og for at kombinere tingene, så det passer til både børnene og underviseren på stedet.

Bogen rundes af med en række arbejdsark med centrale tekster og billeder. Det er tanken, at hvert ark skal påklæbes "dagens foto", der viser dagens kirkeinventar sammen med 2-3 af børnene. Disse billeder er taget ved undervisningsforløbets begyndelse og udleveres efterhånden. En idé, der understreger en af bogens hovedtanker: Kirken og du hører sammen - du er medejer. Ingrid Schrøder-Hansens materiale må fremover være et uomgængeligt materiale for alle, der går i gang med indledende konfirmationsforberedelse. Kom og se - tag det og læs det!

Gud - det er for os!

Finn Dyrhagen, Eberhard
Harbsmeier, Kirsten Darø Jensen,
Hanne Lundsgaard og
Finn Rosenberg
Unitas Forlag, 2003 (88 sider)

Bogens titel hentyder til udsagnet "...det er for børn", der i mange år hørtes som indledning til DR1s børneudsendelser.

Nu er det jo lidt dumt at skulle anmelde sine egne produkter, så derfor vil jeg ikke bedømme bogen, men fortælle lidt om, hvad forhistorien til og ideen med denne bog er. Og dermed karakterisere den overfladisk.

Det begyndte for flere år siden med en række vidtløftige forhandlinger mellem det dengang nystartede Folkekirkens Pædagogiske Institut i Løgumkloster og de kirkelige børne- og ungdomsorganisationer: hvad ved vi om børn og unge i kirkens sammenhæng, og hvilke strategier skal kirkens ansatte og dens frivillige benytte sig af? I 1997 blev der holdt en konference i Løgumkloster om børn, unge og kirke, men først i 2000 blev der nedsat en arbejdsgruppe, der i de følgende mere end tre år mødtes til halvårslige sessioner af en uges varighed. Stakkevis af bøger og tidsskrifter fra ind- og udland blev endevendt, og arbejdsgruppens

kæber var ved at gå af led af at skulle gabe op over det vigtigste og væsentlige inden for religionssociologi, religionspsykologi og religionspædagogik. Skulle vi give en forskningsoversigt, lægge nogle selvstændige forskningsresultater på bordet eller bare skrive nogle essays? Skulle vi være deskriptive eller normative?

Efter mange diskussioner valgte vi det sidste: Med et rimeligt overblik over den aktuelle forskning og litteratur på området

ville vi give en populær skitse af status quo og derud fra vove et øje ved at signalisere nogle konkrete forslag. Et bud på, hvad der kan siges

"Et bud på, hvad der kan siges og gøres ved børns og unges "religiøse dannelsesproces" i dansk, luthersk, folkekirkelig sammenhæng"

og gøres ved børns og unges "religiøse dannelsesproces" i dansk, luthersk, folkekirkelig sammenhæng.

Målgruppen er - jf. forhistorien - ikke så meget universitetsansatte eller præster (selv om de også meget gerne må læse med), men snarere ledere i de kirkelige børne- og ungdomsorganisationer, interesserede menighedsrådsmedlemmer, sognemedhjælpere. Andre, som fx studerende på pædagog- og lærerseminarier kan også med udbytte læse bogen, hvis de vel at mærke kan "tåle" bogens tydeligt kirkelige profil.

Bogen begynder med et forord af Eberhard Harbsmeier, og derefter nogle bud på, hvad der på baggrund af vores viden bør gøres for børn (Hanne Lundsgaard) og for unge (Finn Dyrhagen). Disse to religionspædagogiske artikler følges så op af et religionspsykologisk afsnit (Kirsten Darø Jensen) med særlig vægt på James Fowler og Ana-Maria Rizzuto og et religionssociologisk afsnit (Finn Rosenberg). Efter hvert afsnit er der en repræsentativ litteraturliste.

Bogens forfattere befinder sig nok teologisk og kirkeligt set i folkekirkens brede midterfelt. Hvis man som læser helst vil læne sig bevidstløst op af dansk, luthersk, folkelig sognekristendom - eller hælde hovedet til gammeldags eller nymodens vækkelsesreligiositet, så er dette nok ikke lige bogen! Den vil for nogle være for aktivistisk, for andre for verdensåben. Bogen lægger op til, at kirken - forstået som alle kirkelige ansatte og engagerede - ser virkeligheden i øjnene, lytter til børn og unge, møder dem på deres hjemmebane, står ved det centrale i den danske, lutherske folkekirkens budskab og samtidig slår et slag for en tydeligere kirkelig praksis,

både i hjemmene og i menighederne. På den måde kan bogen være med til at kvalificere dialogen om emnet "unge og kirke", der - som mange vil vide - blandt andet har givet sig udslag i et bredt udvalg, nedsat af biskopperne efter forslag fra børne- og ungdomsorganisationerne, "Samtaleforum for Unge og Kirke".

Vi kan ikke bare acceptere, at børn ikke kender til bibelsk elementærviden og kirkelig praksis. Vi kan ikke bare leve med, at de unge "konfirmeres ud af kirken": "Kun den kirke, som overlever, vil overleve" (s. 84).

Ringenes Herre og den bibelske fortælling - et undervisningsmateriale

Lars Tjalve og Ulla Tjalve

Unitas Forlag i samarbejde med FDF, 2003 (78 sider)

Tolkiens store fortælling "Ringenes Herre" har indtil nu haft to liv: den var aktuel i "blomsterbørnenes" årtier (jf Kløvedal, der både er navnet på et eleverfolkets hjemsted og på et kendt kollektiv) og er blevet det igen med den store filmatisering, som vi endnu ikke er nået til vejs ende med. Vi venter spændt på 3. og sidste del af filmværket december 2003! Allerede i den første "Tolkien-bølge" skrev Lars Tjalve en læseværdig artikel i tidsskriftet "Fønix" om "Ringenes Herre"

"Bogen indeholder i det hele taget mange godt udvalgte teksteksempler fra Bibelen, der på samme måde sættes i relation til Tolkiens fortælle-sammenhænge"

og Bibelen. Hans fascination har åbenbart holdt sig, for nu har han sammen Ulla Tjalve begået et Tolkien-undervisningsmateriale, der endda har været afprøvet på store konfirmandweekends. Bogen slutter derfor også med en grydeklar, detaljeret plan for en konfirmandweekend, der sætter "Ringenes Herre" og Bibelen i forhold til hinanden.

Der er meget i disse to store bogværker, der ligner hinanden, men en hel del, der ikke gør det. Lars Tjalve har et sikkert teologisk overblik, og han er god til elegant at servere væsentlige pointer som fx i artiklen "Ondskabens imperium", s. 27 ff: Med dette kendte slogan som overskrift kædes - på lidt over en side - Tolkien og Bibelen sammen med Augustin og nordisk mytologi. Så enkelt og så flot kan det gøres!

Bogen indeholder i det hele taget mange godt udvalgte teksteksempler fra Bibelen, der på samme måde sættes i relation til Tolkiens fortælle-sammenhænge.

Som det hedder på bogens bagside, er undervisningsmateriale velegnet til så forskellige sammenhænge som studiekredse, kristendomsundervisning i folkeskolen og konfirmationsforberedelsen.

"Ringenes Herre" er oplagt som parallel til Bibelen lige nu, hvor filmene vises for et rekordstort publikum verden over, men det varer jo ikke ved. Så inden Tolkiens bøger igen synker hen i glemslen, så brug dette glimrende undervisningsmateriale! Det vil utvivlsomt være til stor morskab og meget udbytte for både undervisere og elever/konfirmander.

Hvad tror du på?

Video af journalist Mikkel Skovsbo, Bugatti Film og TV, Hobro (20 minutter)

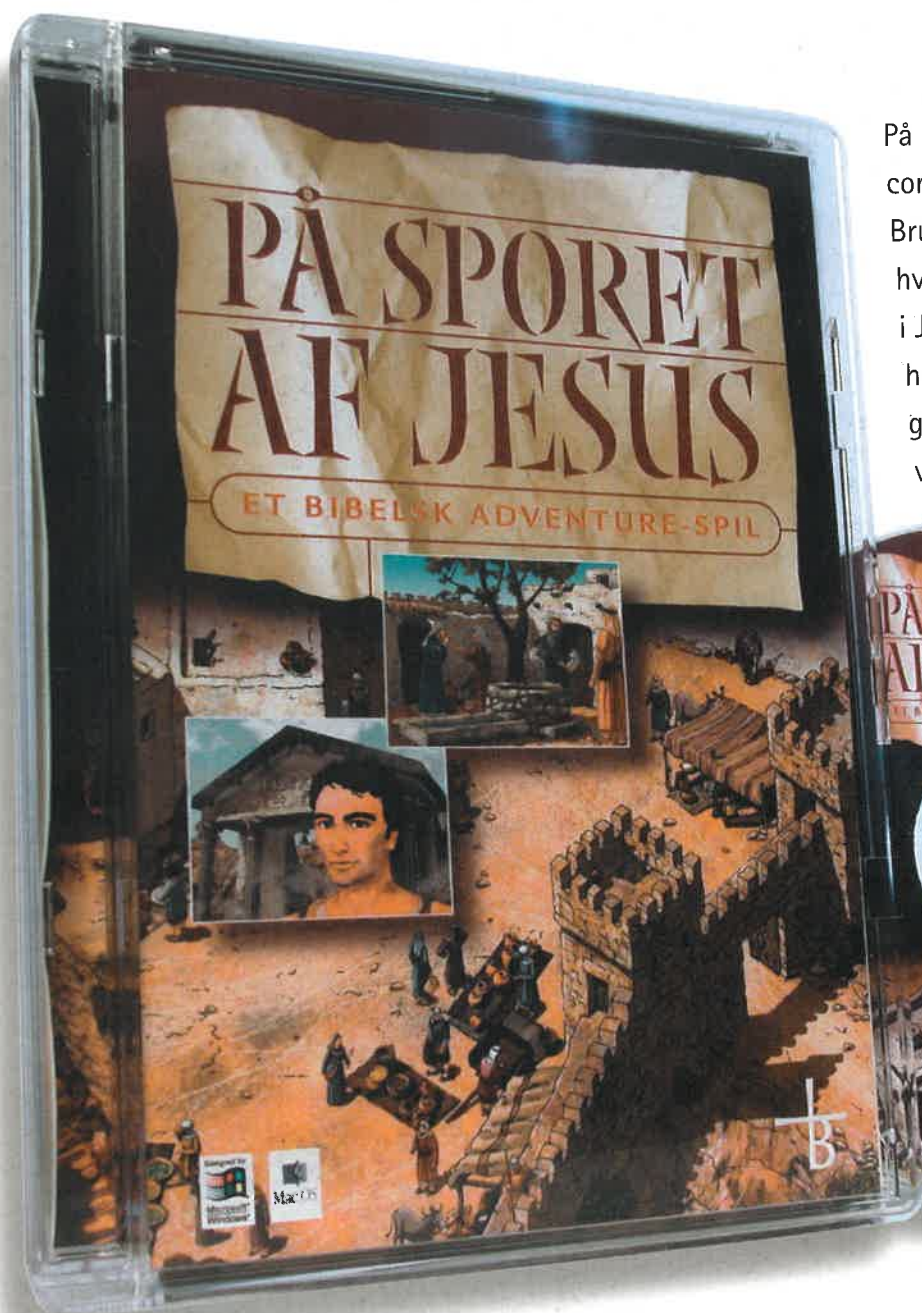
Hvad tror du på? er navnet på en video om børns tro, tilrettelagt for børn og unge. Produktionen er støttet af Undervisningsministeriet, Indenrigsministeriet, Kirkeministeriet og Ophavsrets-fonden. Hensigten med produktionen har bl.a. været at fremme viden, forståelse og tolerance (udgivet i FN-året mod racisme og intolerance).

I filmen møder vi fire unge i 9-14 års alderen: en katolik, en muslim, en jøde og en fra Pinsekirken. Filmen er en oplysnings- og inspirationsfilm, der lader de unges opfattelser af verdens mening og sammenhæng, liv, død og hvad der sker bagefter, kommer til orde.

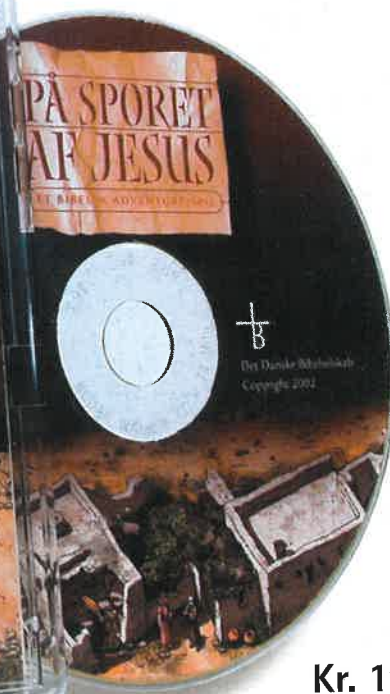
Det er fire tiltalende børn/unge, vi møder i filmen. De fremlægger deres synspunkter enkelt og åbent. Den kan være god som øjen- og samtaleåbner i mange sammenhænge.

Jeg prøvede at lade min datter, der er i konfirmandalderen, se den, og hun var meget optaget af dette møde med andres opfattelser. Hun mente umiddelbart, at der åbenbart måtte være noget rigtigt i alle de opfattelser, hun have hørt! Og selv om hendes reaktion er tids- og alderstypisk, så havde jeg da svært ved at modsige hende. Selv om jeg nok så meget hører hjemme i en kirke, der ved, hvem, der er sandheden, vejen og livet, og ved det på en meget præciseret måde...

NYT ADVENTURE-SPIL OM JESUS FRA NAZARET

På sporet af Jesus er et underholdende computerspil for børn i alderen 8-14 år. Brugeren bliver ført tilbage til Jesu tid, hvor der venter ti eventyrlige missioner i Jesu fodspor. På vejen skal tydes hemmelige skrifter, findes skjulte gravkamre og løses et væld af andre vanskelige opgaver.

Kr. 199,-

Til PC og Macintosh. Udkommer september.
Læs mere på www.bibelselskabet.dk eller ring efter vores nye bogkatalog

Det Danske Bibelselskab

Frederiksborggade 50
1360 København K

Telefon 33 12 78 35
Telefax 33 93 21 50

boghandel@bibelselskabet.dk
www.bibelselskabet.dk